

Kennisbenutting in onderzoekende scholen

Anje Ros – Lector leren en innoveren, Fontys HKE

3-jarig NRO-traject:

sept 2015 – sept 2018

16 PO-scholen, 4 VO-scholen

Doel: kennis over

- **Bevorderen van een onderzoekende houding van leraren door schoolleiders**
- **Bevorderen van een onderzoekscultuur in de school**

Even terug: 20^e eeuw

DENK
GROTER

- Strikte scheiding tussen onderzoek en praktijk
- RDD-model:
 - Onderzoekers: onderzochten wat effectief was
 - Methodemakers, onderwijsbegeleiding: gaven aan hoe je les moest geven
 - Leraren: uitvoerders
- Gevolg:
 - Weinig aandacht voor reflectie, professionalisering
 - Weinig aandacht voor evaluatie
 - Vaak weinig draagvlak voor onderwijsvernieuwing

- Leraar als professional centraal
 - Lerarenbeurs, masters
 - Onderzoek op de pabo
 - Leren op de werkplek
 - Gespreid leiderschap, teacher leaders
 - Professionele Leergemeenschap
- Academische opleidingschool

- Onderwijs: zelf kennis ontwikkelen of aanpassen aan eigen context
- Evidence-informed onderwijs: onderbouwde besluiten, van onderop
- Universiteiten: valorisatie van kennis
- Hogescholen: lectoraten

Onderzoek als innovatiestrategie

Doelen

- Leraren met onderzoekende houding:
 - Gericht op samen, onderbouwd, onderzoeksmatig werken aan onderwijsverbetering
 - Kritisch reflecteren op dagelijks handelen
- Ontwikkeling van een onderzoekscultuur:
 - Onderbouwde beleidskeuzes en verbeteracties, aansluitend bij huidige situatie en knelpunten
 - Cultuur gericht op samen verbeteren, van onderop

Onderzoek heeft 2 functies:

- Feedbackfunctie: effectief werken aan verbeteringen
 - resultaten
- Reflectieve dialoog: onderzoekende houding van leraren
 - proces

Onderwijsvernieuwingen verlopen vaak niet optimaal:

- Ad hoc beslissingen, zonder analyse vooraf, geen monitoring en evaluatie van proces en opbrengst (Schildkamp, 2012; Hargreaves, 2007)
- Vaak veel vernieuwingen tegelijk gestart, zonder focus en prioritering (Fullan, 2001)
- Na verloop van tijd verwateren de afspraken vaak weer

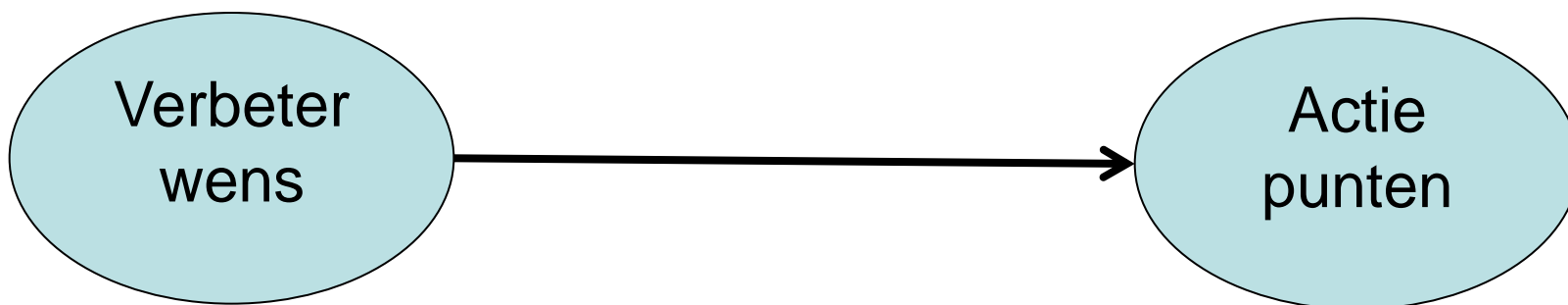
Praktijkonderzoek: meer systematische en planmatige vernieuwingen, door feedback van onderzoeksresultaten (Brandsma, 2011)

- Wat willen we precies, wat zijn onze doelen? (feed up)
- Wat is de stand van zaken, hoe geven leraren les? (feedback)
- Wat kan beter? (feed forward)

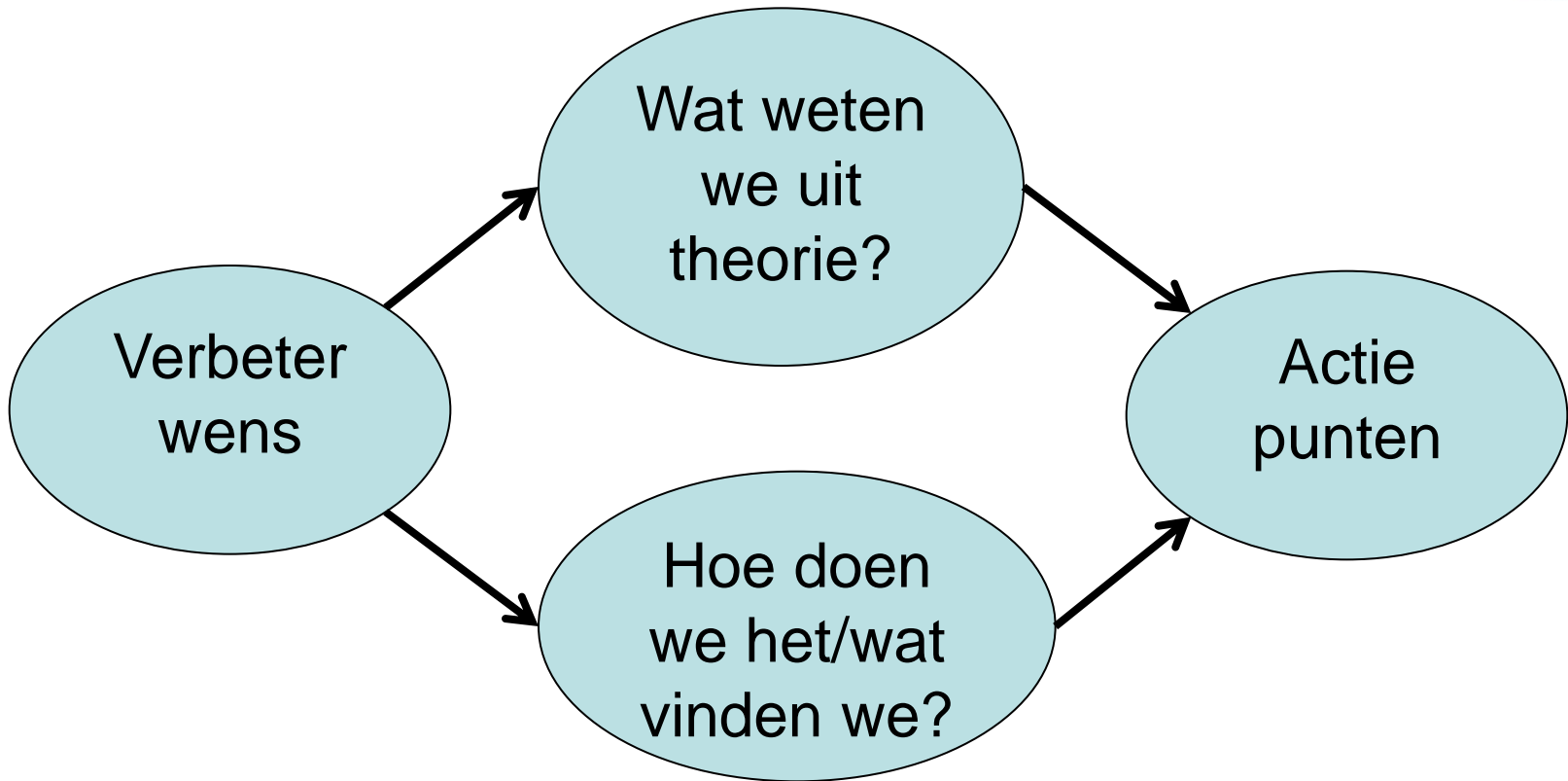

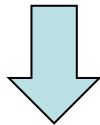
DENK
GROTER

DENK
GROTER

Onderzoeksproces kan leiden tot reflectieve dialoog (Casey, 2012; Butler, et al, 2004)

Leraren zijn minder routinematig, meer bewuste keuzes, gericht op verbeteren, meer samenwerking
= onderzoekende houding

Onderzoeksproces kan leiden tot gesprekken in het team:

- Komt de gevonden literatuur overeen met onze opvattingen?
- Komt de gevonden literatuur overeen met wat we doen?
- Hadden we deze resultaten verwacht?
- Leidt tot:
 - Gesprekken over visie op onderwijs
 - Reflectie op eigen gedrag
 - Feiten versus ‘onderbuikgevoel’

Onderzoek is bij uitstek geschikt als aanjager van dialoog:

- Externe input
 - Vanuit literatuur
 - Vanuit eigen resultaten
- Vraagt scherpe definiëring van begrippen
- Vraagt distantie en reflectie
- Gaat om hun eigen leerlingen en eigen problemen

Literatuurstudie en meten van onderzoekende houding

van: 342 leraren, 16 schoolleiders (3x)

Instrumentontwikkeling (op basis van oa: Earl en Katz, 2006; Honig & Coburn, 2008; Meijer, Geijssel, Kuijpers, Boei & Vrieling, 2016)

Vijf aspecten:

- Een onderzoekende houding:
 - ✓ Willen begrijpen
 - ✓ Leren van collega's
 - ✓ Verkennen van perspectieven
 - ✓ Het verzamelen en benutten van gegevens
- Literatuurgebruik

DENK
GROTER

Variabele	Zelf	Collega's	Schoolleider
Onderzoekende houding			
Willen begrijpen	8.2	7.2	6.5
Leren van collega's	7.8	6.8	6.5
Verkennen van perspectieven	7.1	6.6	6.0
Verzamelen en benutten van gegevens	8.0	7.3	6.6

- Leraren schatten zichzelf (te) hoog in.
- Leraren schatten zichzelf significant hoger in dan hun collega's. Schoolleiders zijn kritischer over hun leerkrachten.
- Masteropgeleiden scoren iets hoger op onderzoekende houding en literatuurgebruik.
- Leerkrachten die onderzoek op de pabo hebben gehad scoren iets hoger op enkele schalen.
- Scholen met meer ervaring als AOS scoren alleen hoger op verzamelen en benutten van data.

DENK
GROTER

Verbeterplannen schoolleiders

- Alle schoolleiders vullen 1 x per jaar de scan onderzoekscultuur in: waar sta je nu, waar wil je staan.
- Ze maken een actieplan met acties om de onderzoekscultuur te verbeteren, mbv interventiekaarten (organisatie/cultuur)
- 3 keer per jaar: monitorgesprek om na te gaan of de acties zijn uitgevoerd zoals bedoeld en wat ze hebben opgeleverd.

Condities

1 Organisatie onderzoek in de school

- Werkgroep/onderzoeksgroep doet onderzoek tbv schoolontwikkeling

2 Keuze van het onderzoeksthema

- Urgent ontwikkelpunt, speerpunt van beleid

3 Betrokkenheid team

- Geïnformeerd, betrokken, draagvlak

4 Rol schoolleider

- Onderzoek in beleid, voorbeeldrol, facilitering, stimuleren

Feedbackfunctie van onderzoek: kennisbenutting

5 op leerkrachtniveau: onderzoekende houding

- Onderwijs verbeteren, reflecteren op lessen, verzamelen gegevens en literatuurgebruik

6 op schoolniveau: onderbouwd beleid

- Onderzoek voor beleidskeuzes, vermijden ad hoc beslissingen

Dialoogfunctie van onderzoek: professionele dialoog

7 op leerkrachtniveau: professionele ontwikkeling

- Diepgaande gesprekken gericht op verbetering van handelen.

8 op schoolniveau: visie en kennisdeling

- Doorleefde gezamenlijke visie, delen en ontwikkelen van kennis met partners.

Organisatie:

- Veelal inrichting van werkgroepen/vakgroepen die zelf tav speerpunt van beleid tot een verbetervoorstel komen
- Deze werken steeds meer onderzoeksmatig: gebruik van literatuur, verzamelen van gegevens, met steeds meer draagvlak

Cultuur:

- Vooral de dingen die ze doen, beter doen
- Kritische vragen stellen, vragen naar onderbouwing, argumenten
- Elkaar feedback geven is moeilijk
- Meer planmatig en doelgericht werken

Ontwikkelen van een literatuurtool

Goede literatuur verzamelen op het juiste moment en deze vertalen naar de eigen praktijk en gericht gebruiken is moeilijk!

[Onderwijsmetkennis.nl](https://onderwijsmetkennis.nl)

Evaluatie: leerkrachten willen vooral snel een publicatie vinden die precies antwoord geeft op hun vraag.

Alle leraren kunnen een onderzoekende houding ontwikkelen en alle scholen een onderzoekscultuur

Structureel met elkaar samenwerken en samen leren kost tijd en vraagt een andere organisatie, zoals werken in units, in PLG's en/of leerteams (met gezamenlijke verantwoordelijkheid en gezamenlijke werktijd)